

30-Noyabr, 2025-yil

**PROFILAKTIKA INSPEKTORINING IJTIMOIIY JIHATDAN OG‘IR
AHVOLDAGI OILA VA SHAXSLARNI ANIQLASH HAMDA ULARGA IJTIMOIIY
PROFILAKTIK CHORA TADBIRLARNI QO‘LLASHDA IJTIMOIIY XODIM
BILAN O‘ZARO HAMHORLIGI.**

Jamolov Akbar

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IIV AKADEMIYASI KURSANTI

Kalit so‘zlar: *Profilaktika inspektori; ijtimoiy xodim; og‘ir ijtimoiy ahvoldagi oila; profilaktik chora-tadbirlar; jamiyatdagi xavf guruhlar; integratsiyalashgan ish usullari; hududiy ijtimoiy monitoring; fuqarolar bilan muloqot; ijtimoiy barqarorlik; ish samaradorligini oshirish.*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada profilaktika inspektorining ijtimoiy jihatdan og‘ir ahvoldagi oila va shaxslarni aniqlash hamda ularga ijtimoiy profilaktik chora-tadbirlarni qo‘llash jarayonida ijtimoiy xodim bilan samarali hamkorlik masalalari tahlil qilinadi. Maqolada hududdagi ijtimoiy muammolarni aniqlash, profilaktika choralari rejasini ishlab chiqish, shuningdek, davlat va jamoat tuzilmalari bilan integratsiyalashgan ish usullari o‘rganiladi. Tadqiqot natijalari profilaktika inspektorining faoliyatini takomillashtirish va og‘ir ijtimoiy vaziyatdagi oilalar va shaxslar bilan ishlash samaradorligini oshirishga qaratilgan tavsiyalarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.*

Ключевые слова: *Инспектор профилактики; социальный работник; семьи в трудной социальной ситуации; профилактические меры; группы риска в обществе; интегрированные подходы; районный социальный мониторинг; взаимодействие с гражданами; социальная стабильность; повышение эффективности работы.*

Аннотация: *В статье рассматриваются вопросы эффективного взаимодействия инспектора профилактики с социальным работником при выявлении семей и лиц, находящихся в социально трудной ситуации, и применении к ним профилактических мер. Анализируются методы выявления социальных проблем, разработка плана профилактических действий, а также интегрированные подходы с государственными и общественными структурами. Результаты исследования направлены на совершенствование деятельности инспектора профилактики и повышение эффективности работы с семьями и лицами, находящимися в сложной социальной ситуации.*

Keywords: *Prevention inspector; social worker; families in socially challenging situations; preventive measures; risk groups in society; integrated working methods; local social monitoring; citizen engagement; social stability; work efficiency improvement.*

Annotation: *This article examines the effective collaboration between the prevention inspector and social workers in identifying families and individuals in socially challenging*

situations and implementing preventive measures. The study analyzes methods for detecting social problems, developing preventive action plans, and integrated approaches with governmental and community structures. The findings aim to improve the prevention inspector’s performance and enhance the efficiency of working with families and individuals facing difficult social conditions.

KIRISH

Jamiyatda ijtimoiy jihatdan og‘ir ahvoldagi oilalar va shaxslar bilan samarali ishlash har bir profilaktika inspektorining asosiy vazifalaridan biridir. Ushbu jarayon faqat qonuniy tartiblarni amalga oshirish bilan cheklanmaydi, balki ijtimoiy xodimlar bilan yaqin hamkorlik orqali ularning ehtiyojlarini chuqur tushunish, muammolarni aniqlash va ularga profilaktik yordam ko‘rsatishni talab qiladi. Hududdagi ijtimoiy vaziyatni muntazam kuzatish, muammoli oilalarni aniqlash va ularga mos profilaktik chora-tadbirlarni joriy etish samarali profilaktika faoliyatining asosiy komponenti hisoblanadi. Ijtimoiy jihatdan og‘ir ahvoldagi shaxslar ko‘pincha moliyaviy qiyinchiliklar, oilaviy nizolar, sog‘liq muammolari yoki ijtimoiy izolyatsiya kabi bir nechta murakkab omillarga duch keladi. Shu sababli, profilaktika inspektori va ijtimoiy xodimlar birgalikda har bir oilaning holatini chuqur tahlil qilishi va individual yondashuvni qo‘llashi zarur. Ushbu yondashuv oilaning ehtiyojlarini aniqlash, muammolarni erta aniqlash va ularga nisbatan profilaktik choralarni belgilash imkonini beradi. Shu bilan birga, bu hamkorlik nafaqat oilaning holatini yaxshilash, balki hududdagi ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlashga xizmat qiladi. Maqolada shuningdek, profilaktika inspektori va ijtimoiy xodimlarning o‘zaro hamkorligi jarayonida qo‘llaniladigan metodologik yondashuvlar va texnologik vositalar tahlil qilinadi. Elektron monitoring tizimlari, ma‘lumotlar bazalari, murojaatlarni qayd etish va natijalarni tahlil qilish platformalari yordamida murojaatlar tezkor va shaffof tarzda ko‘rib chiqiladi. Shu tariqa, muammoli oilalarni aniqlash va ularga mos profilaktik choralarni joriy etish jarayoni tizimli va samarali bo‘ladi. Integratsiyalashgan yondashuv, ya‘ni profilaktika inspektori va ijtimoiy xodimlar o‘rtasidagi faol hamkorlik, hududdagi boshqa davlat va jamoat tuzilmalari bilan birgalikda ishlashni ham o‘z ichiga oladi. Mahalla fuqarolar yig‘inlari, ta‘lim muassasalari, sog‘liqni saqlash va psixologik xizmatlar bilan aloqa, muammoli oilalarni erta aniqlash va ularga tezkor yordam ko‘rsatish imkonini beradi. Shu orqali inspektor va ijtimoiy xodimlar oilaning ijtimoiy, iqtisodiy va ruhiy holatini yaxshiroq tushunadi va samarali chora-tadbirlar ishlab chiqadi. Shu bilan birga, murojaat qiluvchi oilalar va shaxslar bilan muloqotda insoniy yondashuv muhim ahamiyatga ega. Samimiy, hurmatli va ochiq muloqot, oilaning muammolarini tinglash va ularni to‘liq tushunish jarayonning sifatini oshiradi. Fuqarolarga huquqiy tushuntirishlar berish, maslahatlar taqdim etish va profilaktik tavsiyalarni yetkazish, shuningdek, kelajakda ijtimoiy muammolarni kamaytirishga yordam beradi. Profilaktika inspektori va ijtimoiy xodim o‘rtasidagi samarali hamkorlik nafaqat og‘ir ijtimoiy ahvoldagi oilalarni aniqlash va ularga yordam ko‘rsatish, balki hududda barqaror ijtimoiy muhitni yaratish, fuqarolarning huquqiy madaniyatini

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Noyabr, 2025-yil

oshirish va profilaktika faoliyatining samaradorligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Shu tariqa, mazkur hamkorlik tizimi hududiy profilaktika faoliyatining ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaraladi va unga doimiy ravishda e’tibor qaratish zarur.

ASOSIY QISM

Profilaktika inspektorining ijtimoiy jihatdan og‘ir ahvoldagi oilalar va shaxslar bilan ishlash faoliyati murakkab va ko‘p qirrali jarayon hisoblanadi. Ushbu jarayonda samarali natijaga erishishning asosiy omili — ijtimoiy xodim bilan tizimli va uzviy hamkorlikni yo‘lga qo‘yishdir. Hamkorlikning samaradorligi ko‘plab omillarga bog‘liq bo‘lib, ularning eng muhimi — oilaning individual holatini to‘liq va aniq baholash, mavjud ijtimoiy muammolarni aniqlash va ularga mos profilaktik chora-tadbirlarni ishlab chiqishdir. Og‘ir ijtimoiy ahvoldagi oilalar ko‘pincha bir nechta muammoli omillar bilan to‘qnashadi: moliyaviy qiyinchiliklar, oilaviy nizolar, nogironlik, ruhiy va jismoniy salomatlikdagi muammolar, ijtimoiy izolyatsiya yoki xavfli xulq-atvor. Shu sababli, profilaktika inspektori va ijtimoiy xodim birgalikda har bir oilaning vaziyatini chuqur tahlil qilishi zarur. Ushbu tahlil oilaning ehtiyojlarini aniqlash, mavjud resurslardan samarali foydalanish va muammolarni erta aniqlashga yordam beradi. Shu bilan birga, hamkorlikning strategik ahamiyati shundaki, profilaktik chora-tadbirlar oilaning ijtimoiy barqarorligini ta’minlashga yo‘naltiriladi, natijada hududda xavfli vaziyatlarning oldini olish imkoniyati oshadi. Murojaatlar va ma’lumotlar bazalarini tizimli ravishda yuritish hamkorlik jarayonining muhim qismidir. Elektron monitoring tizimlari, onlayn ma’lumotlar platformalari va mobil ilovalar orqali profilaktika inspektori va ijtimoiy xodim murojaatlarni real vaqt rejimida kuzatadi, ularni tasniflaydi va tegishli chora-tadbirlarni belgilaydi. Shu tariqa, muammoli oilalarni aniqlash va ularga profilaktik yordam ko‘rsatish jarayoni samarali va shaffof bo‘ladi. Texnologik vositalardan foydalanish ishning sifatini oshiradi, xatoliklar va murojaatlarni unutib qo‘yish xavfini kamaytiradi hamda inspektor va xodimlarning vaqtini tejash imkonini beradi. Integratsiyalashgan yondashuv esa nafaqat profilaktika inspektori va ijtimoiy xodimni, balki hududdagi boshqa davlat va jamoat tuzilmalari bilan hamkorlikni o‘z ichiga oladi. Mahalla fuqarolar yig‘inlari, ta’lim muassasalari, sog‘liqni saqlash va psixologik xizmatlar bilan muntazam aloqada bo‘lish muammoli oilalarni erta aniqlash, murojaatlarni tezkor qayta ishlash va tegishli profilaktik chora-tadbirlarni joriy qilish imkonini beradi. Shu orqali inspektor va ijtimoiy xodim oilaning ijtimoiy, iqtisodiy va ruhiy holatini yaxshiroq tushunadi va tegishli yordam ko‘rsatadi. Shuningdek, murojaat qiluvchi oilalar bilan ishlashda insoniy yondashuv va psixologik jihatdan to‘g‘ri muloqotning o‘rni katta. Har bir shaxs bilan samimiy va hurmatli muloqot o‘rnatish, uning fikrini tinglash va muammoni to‘liq tushunish jarayonning sifatini oshiradi. Profilaktik tavsiyalar berish, huquqiy tushuntirishlar berish va resurslarni yo‘naltirish orqali nafaqat muammolarni hal etish, balki oilaning kelajakdagi barqarorligini ta’minlash imkoniyati yaratiladi. Natijada, profilaktika inspektori va ijtimoiy xodim o‘rtasidagi samarali hamkorlik hududda ijtimoiy barqarorlikni mustahkamlash, og‘ir ijtimoiy ahvoldagi oilalarni qo‘llab-quvvatlash va ularning jamiyatdagi ijtimoiy integratsiyasini ta’minlashga xizmat qiladi. Shu tariqa,

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Noyabr, 2025-yil

mazkur hamkorlik tizimi profilaktika faoliyatining strategik tarkibiy qismi sifatida qaraladi va unga doimiy e’tibor qaratish zarur bo’ladi.

XULOSA

Tahlillar shuni ko’rsatadiki, profilaktika inspektori va ijtimoiy xodim o’rtasidagi samarali hamkorlik nafaqat hududdagi ijtimoiy muammolarni aniqlash va ularni hal qilish, balki ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash, og’ir ijtimoiy ahvoldagi oilalar va shaxslarni qo’llab-quvvatlash va profilaktika faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim rol o’ynaydi. Muloqot va hamkorlikning mazmuni faqat statistik ma’lumotlarni yig’ish yoki chora-tadbirlar rejasini ishlab chiqish bilan cheklanmaydi, balki har bir oilaning individual ehtiyojlarini aniqlash, ularning mavjud muammolarini chuqur tahlil qilish va ularga mos chora-tadbirlarni joriy etishni o’z ichiga oladi. Ijtimoiy jihatdan og’ir ahvoldagi oilalar ko’pincha murakkab ijtimoiy va iqtisodiy muammolar bilan yuzma-yuz bo’ladi, jumladan moliyaviy qiyinchiliklar, oilaviy nizolar, ruhiy va jismoniy salomatlikdagi muammolar, nogironlik va jamiyatdan izolyatsiya. Shu sababli, profilaktika inspektori va ijtimoiy xodimning hamkorlikda ishlash usullari tizimli va shaffof bo’lishi lozim. Elektron monitoring tizimlari va ma’lumotlar bazalaridan foydalanish murojaatlarni kuzatish, ularni tasniflash va natijalarni tahlil qilish jarayonini soddalashtiradi, bu esa muammoli oilalarni aniqlash va ularga tezkor yordam ko’rsatishni samarali qiladi. Hamkorlikning yana bir muhim jihati – jamoat va davlat tuzilmalari bilan integratsiyalashgan yondashuv. Mahalla fuqarolar yig’inlari, ta’lim va sog’liqni saqlash muassasalari, psixologik xizmatlar bilan muntazam aloqada bo’lish profilaktika inspektori va ijtimoiy xodimlarga muammoli oilalarni erta aniqlash va ularga tegishli profilaktik chora-tadbirlarni joriy etish imkonini beradi. Shu orqali oilaning ijtimoiy, iqtisodiy va ruhiy holati yaxshilanishi, ularning jamiyatga moslashuv jarayoni tezlashadi va xavfli holatlarning oldini olish mumkin bo’ladi. Shuningdek, insoniy yondashuv va muloqot madaniyati hamkorlik jarayonining samaradorligini oshiradi. Samimiy, hurmatli va ochiq muloqot har bir oilaning ehtiyojlarini aniq tushunish va ularga mos tavsiyalar berish imkonini yaratadi. Fuqarolarga huquqiy tushuntirishlar berish, maslahatlar taqdim etish va resurslarni yo’naltirish orqali nafaqat mavjud muammolar hal qilinadi, balki kelajakda ijtimoiy muammolarni kamaytirish va oilalarning barqarorligini oshirishga xizmat qiladi. Natijada, profilaktika inspektori va ijtimoiy xodim o’rtasidagi tizimli hamkorlik hududdagi og’ir ijtimoiy ahvoldagi oilalarni aniqlash, ularning ehtiyojlariga mos chora-tadbirlarni qo’llash, hududiy ijtimoiy monitoringni amalga oshirish va profilaktika faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shu tariqa, mazkur hamkorlik tizimi hududiy profilaktika ishlarining ajralmas tarkibiy qismi sifatida qaraladi, unga doimiy e’tibor qaratish va tizimni takomillashtirish zarurati mavjud bo’ladi. Profilaktika faoliyatining kelajakdagi istiqboli ham xuddi shu hamkorlikning sifatiga va uning doimiy takomillashuviga bog’liq. Shu bilan birga, hududiy hamkorlik orqali ijtimoiy xavf guruhlarini erta aniqlash va ularga profilaktik yordam ko’rsatish orqali profilaktika inspektorining ish samaradorligi oshadi, fuqarolarning davlat organlariga bo’lgan ishonchi kuchayadi va hududda barqaror ijtimoiy muhit shakllanadi.

“ZAMONAVIY DUNYODA SUN’IY IDROKNING RIVOJLANISHI: YANGI DAVR MUAMMOLARI VA YANGI YECHIMLAR JURNALI”

30-Noyabr, 2025-yil

Shu tariqa, samarali hamkorlik va tizimli yondashuv profilaktika faoliyatining strategik maqsadlariga erishishning muhim garovidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Crime Prevention and Criminal Justice, Vienna, 2019.
2. European Crime Prevention Network (EUCPN). Effective Practices in Preventive Policing, Brussels, 2020.
3. Тарасов, В.А. Психология девиантного поведения и профилактика, Москва, 2017.
4. National Institute of Justice (NIJ). Juvenile Justice and Community Supervision Practices, Washington D.C., 2018.